

[Hartvig Frisch.]

blemer vedrørende Statens Forhold til henholdsvis Landbrug og til Beskæftigelse. Overalt har man set Indgreb, mere eller mindre betydelige. Der er stor Forskel paa, om de er foretaget af Diktatorsystemer, af konservative Regeringer eller af Arbejderregeringer, men Indgrebene har været der, og det har vist, at det moderne tekniske Maskineri ikke kan blive staaende ved den ældre Tids liberalistiske Former, hvor berettigede disse Former end kan have været i deres Tid.

Denne Bestræbelse for Samfundskontrol med Produktionslivet vil det danske Socialdemokrati fortsætte med, med den stærkest mulige Understregning af, at det er et socialistisk Demokrati, vi ønsker opbygget, ikke en Statsmaskine, hvis Forvaltning skal hvile som en Dødvægt paa de arbejdende Erhverv, men en Adgang for Samfundsmagten til at kontrollere og lede Erhvervslivets Tendenser, saa at Profitøkonomiens Kraftspild og ødelæggende Kriser undgaas. I den Forbindelse hilser vi Socialdemokrater trods alle Misbrug Konservatismens og Venstres Agitation paa Arbejdsløsheden som et Tegn paa, at den Tid i Danmark er forbi, da de ubeskæftigede blot betragtedes som en nødvendig Reservearmé for Produktionen. Det er en ny Tid, vi er gaaet ind i, og den bekræfter for det danske Socialdemokrati, at vi ikke har ført vor Kamp mod den planløse Økonomi forgæves. Nu kræver ikke blot Bladet „Politiken“, som før nævnt, en samlet Plan, men paa Mødet i „Dansk Arbejde“ i Gaar tog Formanden Hr. H. Chr. Olesen ogsaa til Orde for en Erhvervsplan, en Tanke, som Arbejdernes Erhvervsraad for længere Tid tilbage har rejst i Debatten. Fra Socialdemokratiet hilser man med stor Glæde Udtalelser af denne Art, som tager Sigte paa at tage dette Problem op, ikke blot under Synspunktet hvad man kan gøre ved de mere eller mindre kortvarige Konjunkturopblusninger, som finder Sted, men tillige som selve det Problem, det er, vedrørende de ubeskæftigede Personer i vort Land.

Den korte Samling efter Grundlovsopløsningen er jo nu snart forbi, og Kræfterne skal tages i Brug til den Agitation, der skal føres Landet over for den nye Grundlov.

Det er i Grunden en ganske ejendommelig Forfatningsudvikling, som har fundet Sted i det danske Folk under den Forfatningshistorie, vi har gennemlevet siden Enevælden. Det begyndte allerede ved Valget til den grundlovgivende Rigsdag, da det første Frihedsbrev i Kraft af Kongens

Ord dengang var givet til Folket, som en Kamp, der straks viste sig mellem Landboerne og Byerne. Da viste sig de første Konturer af et Landbodemokrati, der rejste sig, dels mod Godsejerklassen paa Landet, dels mod de herskende og toneangivende Kredse i Byerne. Det fik jo det ejendommelige Udslag, som Medlemmerne her vil erindre fra Historien, da Væveren fra Mern var blevet valgt i Stedet for Professor Clausen, og hvorved der rejste sig et Skrig og et Hyl i de Kredse, der havde drømt om, at den Frihed, man gav Folket, dog vilde betyde, at man valgte pæne, akademiske Mænd, og fandt, at det var en Forargelse og Skandale, at Væveren var valgt og Professor Clausen var vraget. Det var i de Dage, da Bønderne, naar de skulde ind til Købstæderne for at stemme, ofte blev modtaget med Stenkast af Byernes Befolkning. Det var den Tid, da Danmarks Frihed vaagnede, som den Kamp, jeg her omtalte, hvor Bønderne politisk rejste sig imod den Undertrykkelse, de have været ud for. Det er jo en kendt Sag, at det Middel, der her var skabt for Landbodemokratiet til at vinde politisk Magt, blev ødelagt i 1866, ikke uden Bøndernes egen Skyld, deres Talsmænds Skyld, men det blev ødelagt, og det kom til at betyde, at den danske Landbostand gennem mere end en Menneskealder kom til at føre den mest bitre politiske Kamp for at genvinde de simple demokratiske Rettigheder, som den første Grundlov allerede havde givet dem.

Imod Slutningen af denne Kamp, Kampen, der var rettet mod Estrup og Provisorierne, dukkede Arbejderpartiet frem og blev en vigtig og kraftig Støtte for Bondedemokratiet. Det blev med Arbejdernes Støtte, at efterhaanden det Højre, der havde været sejrrigt i Byerne, blev fejlet ud af Byerne. Nu vel, da vi saa naaede til det Punkt, hvor man skulde vente, at disse to store demokratiske Kræfter i vort Folk, Bondedemokratiet, der politisk var modnet først, og Arbejderpartiet, der derefter ogsaa gennem Kamp og Undertrykkelse havde kæmpet sig frem, skulde kunne løse den Opgave at skabe det virkelige Frihedsbrev for Danmark, da var desværre Bondedemokratiet i Mellemtiden blevet indhentet af Reaktionen Isen. Det var kommet dertil, at der vel fandtes Kræfter — de, der skarede sig om Klaus Berntsen —, der endnu gjorde Fremstød for at skabe den frie Grundlov, som skulde være i Junigrundlovens Aand, men at der var andre Kræfter, der var stærkere, og som allerede dengang pegede hen paa, at de Kredse af den danske